

John

# FOWLES

Sběratel



## FLEET

**John Fowles**

**Sběratel**



John

**FOWLES**

Sběratel

≡ KNIHA ZLIN

Copyright © J. R. Fowles Ltd, 1963  
Translation © Eliška Hornátová, 1988, 2014

ISBN 978-80-7473-231-7

*que fors aus ne le sot riens nee*



**1**



Když byla doma z internátní školy, vídal jsem ji skoro každý den, protože bydleli přímo proti zadnímu traktu radnice. Mokrát jsem ji vídal přicházet i odcházet, i její mladší sestru, často s mládenci, což mě samozřejmě netěšilo. Když se mi povedlo odtrhnout se na chvíli od pořadačů a účetních knih, postával jsem u okna a nad matovým sklem jsem koukal na protější stranu ulice a občas jsem ji zahlédl. Večer jsem si to poznačil do diáře se záznamy o svých pozorováních, nejdřív písmenem X a potom, když už jsem věděl, jak se jmenuje, písmenem M. Několikrát jsem ji potkal i venku. Jednou jsem stál hned za ní ve frontě v městské knihovně na Crossfield Street. Ani o mě očima nezavadila, ale já jsem se zezadu díval na její hlavu a na vlasy spletené do dlouhého copu. Byly hodně světlé, hedvábné, jako je na podzim chmýří na totenu. Cop jí sahal až skoro do pasu, někdy vpředu, někdy vzadu. Někdy ho nosila stočený. Jen jedinkrát před tím, než se tu stala mým hostem, se mi poštěstilo vidět ji s vlasy rozpuštěnými, a to jsem koukal jako u vytržení, jaká je to krása – byla jak mořská panna.

Jindy, když jsem byl o volné sobotě v Přírodovědném muzeu, vracel jsem se s ní stejným vlakem. Seděla bokem ke mně tři místa přede mnou a četla knihu, takže jsem se na ni mohl dívat třicet pět minut. Vždycky, když jsem ji viděl, jsem měl pocit, jako by to byl nějaký vzácný exemplář, co se k němu člověk blíží náramně opatrně, tak říkajíc se zatajeným dechem. Například světle žíhaný perleťovec. Vždycky jsem na ni takhle

myslel, čímž mám na mysli slova jako takřka nepolapitelný, sporadický a velmi ušlechtilý – ne jako ty ostatní, i když pěkné kousky. Něco spíš pro opravdového znalce.

Ten rok, co ještě chodila do školy, jsem vlastně ani nevěděl, kdo to je, jenom to, že její otec je doktor Grey. A na jedné schůzi naší sekce sběratelů jsem náhodou zaslechl něco o tom, že její matka pije. Jednou jsem tu paní slyšel v nějakém obchodě, mluvila hrozně afektovaně, už od pohledu ten typ člověka, co by mohl pít, celá našminkovaná a tak.

A pak se objevila v místních novinách zprávička o tom stipendiu, co získala, a jak je nadaná, a také její jméno, stejně krásné jako ona – Miranda. Tak jsem se dozvěděl, že studuje v Londýně výtvarné umění. Co vyšla ta zpráva v novinách, jako by se něco opravdu změnilo. Zdálo se mi, že jsme si teď bližší, i když samozřejmě jsme se pořád ještě normálně neznali.

Nevím, v čem to bylo, ale hned, jak jsem ji uviděl poprvé, jsem věděl, že je to ta pravá. Ovšemže, nejsem pošetilý, věděl jsem, že je to jen krásná vidina, a bylo by to tak zůstalo, nebýt těch peněz. Snil jsem o ní, vymýšlel jsem si příběhy, jak jsem se s ní seznámil, dělal věci, kterým se obdivovala, oženil se s ní a tak. Ale nic ne-slušného, to nikdy – až pak, jak k tomu dojdou později.

Ona kreslila a já jsem se staral o svou sbírku (ve svých snech). Měla mě ráda, i mou sbírku, a vždycky přitom kreslila a pak ty obrázky vybarvovala, a tak jsme spolu pracovali v krásném moderním domě v ohromném pokoji s takovým tím veliánským oknem. Pořádali jsme tam schůzky sběratelské sekce a já jsem už přitom nebyl skoro pořád zticha, abych neřekl něco špatně, ale tvořil jsem s ní pár oblíbených hostitelů. Ona půvabná s těmi svými plavými vlasy a šedýma očima, a samozřejmě ostatní muži celí zelení závistí.

Mé krásné sny o ní mi kazily jen chvíle, kdy jsem ji zahlédl s jistým mladíkem, takovým študovaným frajírkem, který měl sportovní vůz. Jednou jsem vedle něho čekal v Barclayově bance, abych něco uložil, a slyšel jsem ho říkat, chtěl bych to v pětilibrovkách. Vtip byl v tom, že měl šek jenom na deset liber. To jsou přesně oni, jeden jako druhý! A někdy jsem ji viděl, jak nasedá do jeho vozu, nebo jsem je v něm viděl oba ve městě a to jsem se pak v kanceláři na každého utrhoval a do svého zápisníku o entomologických pozorováních jsem si neudělal X (to bylo všechno předtím, než odjela do Londýna, pak ho nechala). V takových dnech jsem se oddával ošklivému snění. Plakala nebo obyčejně klečela. Jednou jsem si dokonce představoval, že jsem ji uhodil do obličeje, jak jsem to kdysi viděl u jednoho chlápka v nějaké televizní hře. Tenkrát to možná všechno začalo.

Otec se mi zabil v autě. To mi byly dva roky. Stalo se to v roce 1937. Byl opilý, ale teta Annie vždycky tvrdila, že ho k pití dohnala moje matka. Nikdy jsem se nedozvěděl, co se vlastně přihodilo, ale matka brzy nato odešla z domova a nechala mě u tety Annie. Chtěla si jen užít. Sestřenice Mabel mi jednou řekla (když jsme se jako děti škorpili), že to byla coura a že utekla s nějakým cizincem. Byl jsem hloupý, šel jsem se na to rovnou zeptat tety Annie, která ovšem, pokud to opravdu bylo zapotřebí, všechno zamluvila. Dnes už je mi to jedno, a jestli ještě žije, nechci se s ní setkat. K čemu by mi to bylo? Teta Annie vždycky dlouze vykládala, že jí není žádná škoda, a já si to myslím taky.

A tak jsem vyrostl u tety Annie a strýčka Dicka spolu s jejich dcerou Mabel. Teta Annie byla otcova starší sestra.

Strýček Dick umřel, když mi bylo patnáct. To bylo v roce 1950. Jeli jsme tenkrát na ryby k Tringské nádrži

a já jsem se jako obvykle se sítkou a ostatním náčiním pustil za motýly. Když jsem dostal hlad a vrátil se na místo, kde jsem ho nechal, našel jsem tam hlouček lidí. Myslel jsem, asi chytil nějakýho klacka. A zatím ho ranila mrtvice. Dovezli ho domů, ale víckrát už nepromluvil a nikoho z nás pořádně nepoznal.

Dny, které jsme takhle strávili společně – ne doslova, protože já jsem se vždycky někde honil za motýly, kdežto on vysedával u svých prutů, ale spolu jsme vždycky obědvali a jeli tam a zpátky –, byly rozhodně nejhezčí dny, jaké jsem kdy zažil (hned po těch, o kterých budu vyprávět). Když jsem byl ještě malý, teta Annie a Mabel nad mými motýly ohrnovaly nos, ale strýček Dick se mě vždycky zastal. Pro kus dobré práce měl vždycky uznání. Se stejným zaujetím jako já seděl a sledoval, jak se líhne nové imago, jak si rovná a suší křidélka a zlehka si je ozkouší. Také mi udělal místo v kůlně pro mé sklenice s housenkami. Když jsem vyhrál cenu v amatérské soutěži za kazetu s perleťovci, dal mi libru pod podmínkou, že to neřeknu tetě Annie. Ale nač to dál rozvádět, prostě byl na mě hodný jako otec. Když jsem pak držel v ruce ten šek, vzpomínal jsem – samozřejmě vedle Mirandy – především na něj. Byl bych mu dal ty nejlepší pruty a náčiní a vůbec všechno, po čem toužil. Ale nebylo mi to dopřáno.

Sázel jsem sazku od toho týdne, kdy mi bylo jednadvacet. Každý týden stejný rozpis za pět šilinků. Starý Tom a Crutchley, kteří se mnou pracovali v odboru domovních daní, a ještě některá děvčata sázeli společně velkou sumu a pořád za mnou chodili, abych se k nim přidal, ale já byl vlk samotář... Nikdy jsem je neměl rád, ani starého Toma, ani Crutchleyho. Tom je podlízavý, věčně leští kliky na naší místní správě a točí se kolem hlavního pokladníka pana Williamse. Crutchley je

sprosták a sadista. Nikdy si nedal ujít příležitost, aby se nějak posměšně nevyjádřil o mém koníčku, zvláště když u toho byla děvčata. Tak třeba „Fred je nák utahanej,“ vykládal, „asi mu přes víkend dal zabrat nějaký zelnej bělásek,“ nebo „Kdopak byla ta babočka, co jsem tě s ní zahlíd včera večer?“ Starý Tom se pokradmu šklebil a Jana, Crutchleyova dívka, co pracovala v odboru čištění města a věčně se motala v naší kanceláři, se tomu hihňala. Ta byla pravý opak Mirandy. Přisprostlé ženy, zvláště děvčata, jsem nikdy nemohl vystát. A tak jsem sázel sám, jak už jsem říkal.

Šek byl na 73 091 liber a pár šilinků a pencí. Hned to úterý, jak mi v sázkové kanceláři potvrdili, že je všechno v pořádku, zatelefonoval jsem panu Williamsovi. Měl zlost, že takhle odcházím, to jsem poznal, i když nejdřív prohlásil, že má radost a že všichni z toho prý určitě mají radost, což pochopitelně, jak vím, nebyla pravda. Dokonce mi navrhl, abych městu poskytl půjčku na pětiprocentní úrok. Někteří lidé na radnici vážně ztrácejí veškerou soudnost.

Udělal jsem, co mi v sázkové kanceláři poradili, a odjel hned s tetou Annie a s Mabel do Londýna, dokud ten rozruch neutichne. Starému Tomovi jsem poslal šek na 500 liber a požádal ho, aby se rozdělil s Crutchleyem a s ostatními. Na jejich děkovné dopisy jsem neodpověděl. Bylo z nich jasné, že mě pokládají za škroba.

Jediná moucha, která mi seděla v hlavě, byla Miranda. V tu dobu, kdy jsem vyhrál, byla doma na prázdninách z té své výtvarné školy a zahlédl jsem ji jen v tu šťastnou sobotu ráno. Celý čas, co jsme byli v Londýně a jen utráceli a utráceli, jsem si říkal, že už ji nikdy neuvidím. Pak mě napadlo, že jako bohatý jsem teď vlastně dobrá partie, ale pak jsem si zase uvědomil, jak je to směšné, že lidé se přece berou z lásky, zvláště takové dívky jako Miranda. Chvilkami jsem si dokonce umíňoval, že na

ni zapomenu. Jenže člověk si nemůže poručit, že zapomene – to se buď stane, nebo ne. A mně se to nestalo.

Pokud máte možnost zbohatnout a nemáte, jako dnes většina lidí, mravní zábrany, můžete si, myslím, se spoustou peněz, když se k nim dostanete, náramně užívat. Ale já mohu říct, že jsem takový nikdy nebyl, ve škole jsem ani jednou nedostal žádný trest. Teta Annie je neanglikánská protestantka, nikdy mě nenutila chodit do kostela a podobně, ale přece jen jsem byl vychován podle určitých zásad, i když si strýček Dick někdy zašel do hospody, tak aby teta nevěděla. Až po mnoha hádkách mi teta Annie dovolila kouřit cigarety, když jsem se vrátil z vojny, ale vždycky jí to bylo proti mysli. I teď, když jsem měl celé jmění, stejně pořád říkala, že utrácení se přičí jejím zásadám. Mabel ji za to mezi čtyřma očima hubovala (jednou jsem ji slyšel), ale já jsem stejně prohlásil, že jde o moje peníze a moje svědomí, že si může vzít, kolik chce, anebo nic, když nechce, a že její náboženství neříká nic o tom, jestli smí nebo nesmí přijímat dary.

Tohle všechno tu povídám proto, že jsem se párkrát trochu víc napil, když jsem sloužil u finančního sboru, zvláště v Německu, ale nikdy jsem neměl nic se ženami. Ani jsem na ně moc nemyslel, než se objevila Miranda. Já vím, že nejsem ten typ, který se líbí děvčatům. Víím, že takoví jako Crutchley, který podle mě není nic než obyčejný sprosták, to s děvčaty umí náramně dobře. Na radnici po něm některé jely, že to až bylo nechutné. Je v tom něco primitivního, živočišného, co mi nebylo dáno. (A jsem rád, že ne, protože kdyby nás takových jako já bylo víc, bylo by na světě líp, to je můj názor.)

Když člověk nemá peníze, vždycky si představuje, že to pak bude docela jiné. Já jsem nechtěl víc, než co se slušelo, nic přemrštěného, ale hned v hotelu jsme

poznali, že se navenek chovají uctivě, a to také bylo všechno. Ve skutečnosti na nás koukali s opovržením, že máme tolik peněz a nevíme, co s nimi. Za mými zády ve mně viděli pořád jen to, co jsem byl – úředníčka! I kdybych rozhazoval sebevíc, nikam to nevedlo. Jakmile jsme promluvili nebo něco udělali, hned nás prokoukli. Jako by zrovna říkali, jen se netvařte, my víme, co jste zač, jděte si, odkud jste přišli.

Vzpomínám si, jak jsme šli jednou na večeři do nóbl restaurace. Byla na seznamu, který nám dali v sázkové kanceláři. Vařili tam dobře, jedli jsme, ale já jsem ani nevěděl, jakou to má chuť, když jsem viděl, jak po nás lidé koukají a jak se chovají – ti podlízaví cizí číšníci a vůbec – a jak se tam na nás všechno dívá spatra, protože nemáme takové vychování jako oni. Četl jsem nedávno jeden článek o chování společenských tříd – mohl bych jim o tom leccos povědět. Podle mého je Londýn celý jen pro lidi, kteří mají vystupování jako ta študovaná smetánka, co vychází z lepších škol, a když tohle nemáte vrozené a také vám chybí patričná řeč lepších kruhů, stejně se nikam nedostanete – myslím tím ovšem Londýn boháčů, West End.

Jednou večer – bylo to po návštěvě v té nóbl restauraci, kde jsem si zkazil náladu – jsem řekl tetě Annie, že se chci trochu projít, což jsem udělal. Cestou mě najednou napadlo, že bych chtěl ženu – tedy abych poznal, jaké to vlastně je –, a tak jsem zatelefonoval na číslo, které jsem dostal od jednoho člověka, když mi slavnostně předávali ten šek. Kdybyste měl zájem, však víte o co, dodal k tomu.

„Jsem zadaná,“ odpověděl mi ženský hlas. Zeptal jsem se, jestli nemá nějaké jiné číslo, a dostal jsem dvě. Zajel jsem tedy taxíkem na adresu toho druhého. Nebudu vám vyprávět, co se dělo, stačí, když řeknu, že

jsem to nikam nepřivedl. Byl jsem příliš nervózní, snažil jsem se předstírat, že nejsem žádný nováček, ale ona mě samozřejmě prokoukla. Byla stará a odporná, strašně odporná, myslím v tom, jak se sprostě chovala, i na pohled. Utahaná, všední. Jako exemplář, na jaký by se člověk, který se vydal rozmnožit svou sbírku, ani nepodíval... Kdyby mě tam tak viděla Miranda, pomyslel jsem si. Zkoušel jsem to, jak už jsem říkal, ale nikam to nevedlo a já jsem se ani moc nesnažil.

Nejsem z těch primitivů, co se jen pořád někam derou, nikdy jsem takový nebyl, vždycky jsem měl tak říkajíc vyšší tužby. Dneska se musíš drát, aby ses někam dostal, říkával Crutchley, a také říkal, podívej se na starýho Toma, kam to s tou svou podlízavostí dotáhl. Crutchley byl s každým hned kamarád, až příliš velký, když dovolíte, na můj vkus, jak jsem už říkal. Uměl se zalichotit, když se to vyplácelo, třeba panu Williamsovi. Trochu víc života, Cleggu, řekl mi jednou pan Williams, když jsem byl na schůzi s občany. Lidé mají rádi úsměv, občas i nějaký žertík, povídal, všichni pro to nemáme buňky jako Crutchley, ale zkusit to přece můžeme. To mě vážně namíchlo. Mohu říct, že už jsem měl té radnice plné zuby, a stejně jsem odtamtud chtěl odejít.

Nijak jsem se nezměnil, to mohu dokázat. Jedním z důvodů, proč jsem přestal snášet tetu Annie, bylo, že jsem se začal zajímat o nějaké ty knížky, co se dají sehnat v krámcích v Soho, s obrázky nahých žen a podobně. Časopisy jsem mohl schovat, ale šlo o ty knihy, které jsem si chtěl koupit, a to nešlo, protože co kdyby se teta hrabala v mých věcech? Vždycky mě lákalo fotografování, tak jsem si ovšem hned koupil aparát, Leicu, tu nejlepší, teleobjektiv a všechno k tomu. Měl jsem hlavně v plánu fotografovat venku motýly jako slavný

pan S. Beaufoy. Ale už dřív jsem často na svých výpravách přišel na věci, to byste se divili, co některé párky napadne dělat v místech, kde byste čekali, že si něco takového rozmyslí, a to jsem si také vyfotil.

Ta věc s tou ženskou mě samozřejmě vyvedla z klidu, kromě všeho ostatního. Teta Annie si například vzala do hlavy, že by ráda jela lodí do Austrálie navštívit svého syna Boba a strýčka Steva, svého druhého mladšího bratra a jeho rodinu, a chtěla, abych jel také, ale jak povídám, já už jsem neměl chuť být s tetou Annie ani s Mabel. Ne snad proto, že bych je nemohl vystát, ale jaké jsou, to by snad poznal každý ještě líp než já. Bylo to úplně jasné: prostáccí, kteří ještě nikdy nevytáhli paty z domova. Čekaly například, že budu pořád dělat to co ony, a že pokud budu mít náhodou hodinku sám pro sebe, vždycky jim budu referovat, jak jsem ji strávil. Den nato jsem jim řekl rovnou, že do Austrálie nepojedu. Ani se nad tím moc nepozastavily, měly snad dost času, aby si spočítaly, že to jsou koneckonců moje peníze.

Poprvé jsem se vydal hledat Mirandu pár dní poté, co jsem zajel do Southamptonu vyprovodit tetu Annie, přesně řečeno 10. května. To už jsem byl zpátky v Londýně. Neměl jsem žádný určitý plán a tetě Annie a Mabel jsem řekl, že možná pojedu do ciziny, ale po pravdě řečeno jsem nevěděl, co budu dělat. Teta Annie byla úplně vyplašená, ten večer před odjezdem se mnou měla vážný rozhovor o tom, že se nemám oženit dřív, než jí ukážu nevěstu, což, jak prý doufá, udělám. Namluvila toho spoustu, jako že jsou to moje peníze a můj život a jaký jsem k nim štědrý a tak dále, ale mně bylo jasné, že se ve skutečnosti bojí, že bych se třeba oženil a ony by pak přišly o všechny ty peníze, za které se tak jako tak styděly. Ani jí to nemám za zlé, bylo to docela přirozené, zvlášť když má dceru, která je mrzák.

Já si myslím, že lidi jako Mabel by se měli bezbolestně usmrtit, ale to sem nepatří.

Měl jsem v plánu odjet na některou lokalitu (už jsem si předem nakoupil v Londýně to nejlepší vybavení), kde se vyskytují vzácné druhy a anomálie, a opatřit si kompletní sérii. Prostě někam zajet a zůstat tam tak dlouho, jak se mi zachce, chodit po okolí, doplňovat sbírky a fotografovat. Ještě než odjely, jsem si udělal řidičský kurz a koupil si speciálně upravenou dodávku. Měl jsem zálsk na spoustu druhů – otakárka, například, ostruháčka trnkového a modráška černoskvrného, vzácné druhy hnědásků, jako je jitrocelový a kostkovaný. Zkrátka exempláře, které většina sběratelů zkusí chytit jen jednou za život. A můry. Počítal jsem, že bych je mohl přibrat.

Tím vším se snažím vysvětlit, že to, že se stala mým hostem, přišlo najednou, že v tom nebylo nic, co bych si naplánoval v okamžiku, kdy jsem přišel k těm penězům.

Ted' ovšem, když mi teta Annie a Mabel nepřekázely, koupil jsem si všechny ty knihy, co jsem chtěl, o některých jsem ani nevěděl, že takové věci existují, po pravdě řečeno připadalo mi to dost hnusné. Říkal jsem si, tak ted' tady s tímhle vším trčím v hotelovém pokoji a je to docela jiné než to, o čem jsem snil, když jsem si představoval Mirandu a sebe. Najednou jsem viděl, že jsem se vmyslel do situace, jako kdyby z mého života úplně odešla, jako kdybychom nebydleli jen pár mil od sebe (přestěhoval jsem se tehdy do hotelu v Paddingtonu), a vůbec jako kdybych nakrásně neměl řihu času, abych si zjistil její adresu. Bylo to snadné. Vyhledal jsem si v telefonním seznamu Sladeovu akademii výtvarných umění a čekal jsem před ní jednou ráno ve své dodávce. Ten vůz byl vlastně jediný velký luxus, který jsem si dovolil. V zadní části byl speciálně upravený, bylo tam